

Проф. др Мирко Живковић
ванредни професор

ЗАКЉУЧЕЊЕ ДИПЛОМАТСКО-КОНЗУЛАРНОГ БРАКА ПРЕМА ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ПРАВУ

Закључење дипломатско конзуларних бракова у нашем праву¹ регулисано је чланом 102. ЗМПП и низом конзуларних конвенција:² са Белгијом (чл. 28 ст. 1 т. 4), Боливијом (чл. 25 ст. 1 т. 2), бугарском (чл. 16 ст. 1 т. 6), Чешком (чл. 37 ст. 1 т. г), Ираком (чл. 16 ст. 2), Италијом (чл. 25 ст. 1 т. 2), Кином (чл. 12 ст. 1 т. 6), Либијом (чл. 22 ст. 1 т. 6), Мађарском (чл. 21 ст. 2), Монголијом (чл. 17 ст. 1), Пољском (чл. 40. ст. 1. т. д),

---

¹ За преглед стања у другим државама В. М. Живковић, Међународно приватно право - националне кодификације, Књига прва, Београд 1996. (Албанија, чл. 6. ст. 2.; Бугарска чл. 129. ст. 1. и чл. 130; Буркина Фасо, чл. 1023. ст. 2; Габон, чл. 63; Јапан, чл. 13. ст. 2. и чл. 741; Мађарска, пар. 37. ст. 3; Португалија, чл. 51. ст. 2.; Сенегал, чл. 843. ст. 2; Того, чл. 707. ст. 2.; Турска, чл. 12. ст. 2; Финска, пар. 3 и пар. 4; Француска, чл. 170. ст. 2 и 3).

² Конзуларна конвенција са Белгијом од 1969. године (СЛ. лист СФРЈ - Додатак, 1974., бр. 49); Боливијом од 1962. године (СЛ. лист ФНРЈ - Додатак, 1963., бр. 11); Бугарском, од 1963. године (СЛ. лист ФНРЈ - Додатак, 1963., бр. 11); Чехословачком, од 1981. године (СЛ. лист СФРЈ - Додатак, 1984., бр. 6); Ираком, од 1980. године (СЛ. лист СФРЈ - Додатак, 1982., бр. 1); Италијом, од 1960. године (СЛ. лист ФНРЈ - Додатак, 1963., бр. 6); Кином, од 1982. године (Сл. лист СФРЈ - Додатак, 1984., бр. 2); Либијом, од 1981. године (Сл. лист СФРЈ - Додатак, 1984., бр. 2); Мађарском, од 1963. године (СЛ. лист ФНРЈ - Додатак, 1963., бр. 13); Монголијом, од 1966. године (Сл. лист СФРЈ - Додатак, 1967., бр. 10); Пољском од 1982. године (СЛ. лист СФРЈ- Додатак, 1984., бр.9); Румунијом, од 1974. године (Сл. лист СФРЈ - Додатак, 1974., бр. 66); СССР-ом, од 1960. године (Сл. лист ФНРЈ - Додатак, 1961., бр.8); Турском од 1968. године (Сл. лист СФРЈ - Додатак, 1972., бр. 9); Великом Британијом, од 1965. године (Сл. лист СФРЈ - Додатак, 1966., бр. 10). После политичких и територијалних промена бивше СФРЈ, за продужетак важности двостраних конвенција потребна је сагласност страна уговорница. Према досадашњем реаговању појединих држава у преговорима, реално је очекивати да наведене конзуларне конвенције остану на снази. Текстови наведених конвенција могу се наћи и у Збирци међународних уговора из области правосуђа, Књига друга, Службени лист, Београд 1985.

Румунијом (чл. 16 ст. 2), Русијом (чл. 17 ст. 3), Турском (чл. 30), Великом Британијом (чл. 26 ст. 1 т. ии). Поред тога, наша држава закључила је и два посебна споразума о реципрочном признавању дипломатско-конзуларне форме брака - са Индијом (споразум је ступио на снагу 3. маја 1957. године) и са Норвешком (ступио на снагу 31. августа 1957. године).³ У смислу чл. 3 ЗМПП, превагу у односима са државама уговорницама имају међународни извори (*lex specialis*).

У вези са закључењем ове врсте бракова, уобичајено се поставља неколико питања:

1. када се, осим пред конзуларним, брак може закључити и пред нашим дипломатским представништвом;

2. питање овлашћења које свом представништву даје држава именована;

3. питање сагласности одн. непротивљења државе пријема за закључење таквих бракова на њеној територији;

4. питање лица (у смислу њиховог држављанства) која могу закључити такав брак; и

5. питање одређивања меродавног права за материјалне услове и форму дипломатско-конзуларног брака.

1. Према ст. 1 чл. 102 ЗМПП, наши држављани могу у иностранству закључити брак пред овлашћеним конзуларним представништвом или дипломатским представништвом које врши конзуларне послове ако се томе не противи држава у којој се налази представништво или ако је то предвиђено међународним уговором. Према томе, произлази да се бракови, по правилу, закључују пред нашим конзуларним представништвима, док ће пред дипломатским то бити изузетно и само под условом да односно представништво обавља и конзуларне функције.

2. Према ст. 2 чл. 102 ЗМПП, функционер који руководи савезним органом управе надлежним за иностране послове (министар иностраних послова) одредиће која наша представништва могу у иностранству закључивати бракове између наших држављана. Дакле, одредбе овог става не следе решење,

---

³ Споразум између Југославије и Индије о реципрочном признавању дипломатско-конзуларне форме закључења брака, од 26. новембра 1956. и 3. маја 1957. године, Сл. лист ФНРЈ - Додатак, 1958., бр. 3; Споразум између Југославије и Норвешке о реципрочном признавању дипломатско-конзуларне форме брака постигнут разменом нота, од 10. априла и 31. августа 1957. године, Сл. лист ФНРЈ - Додатак, 1958, бр. 6. Текстови оба Споразума такође се налазе у споменутој Збирци међународних уговора из области правосуђа, В. ад. 2.

прихваћено од стране појединих држава, по коме се домаћа представништва у иностранству генерално овлашћују за обављање ове функције.⁴ Насупрот томе, из цитираног става чл.102 произилази да не може свако наше конзуларно или дипломатско представништво у иностранству закључивати овакве бракове, већ то може чинити само оно које има нарочито овлашћење за вршење тер функције.⁵

У појединим конвенцијама (на пр. са Бугарском, Чешком, Италијом, Ираком, Либијом, Мађарском и др.), ово се овлашћење изричито не наводи, већ се само начелно спомиње у различитим формулацијама, нпр. "... ако је на то овлашћен од државе именована ...". Поред тога, у појединим конвенцијама (нпр., са Пољском, Кином, Румунијом) само се констатује да конзуларни функционер "има право" да закључује овакве бракове, док у конвенцијама са Монголијом стоји да дипломатско-конзуларни представници "могу" склапати такве бракове. Но, без обзира на различите формулације, очито је да се одређивање органа који даје овлашћење и начин давања овлашћења (генерално одн. посебно) препушта у сваком случају држави именована.

3. Из формулације ст. 1 чл. 102 ЗМПП произилази, такође, да се закључењу дипломатско-конзуларног брака не сме противити држава на чијој се територији налази југословенско представништво. То значи да наше представништво не може уопште закључити неки брак, уколико противљење постоји, јер му ту могућност одузима не само страно, већ и југословенско право (на тај начин, немогуће је закључити у нашем дипломатско-конзуларном представништву брак који би био признат у нашој земљи, а који не би признала држава пријема).

Став државе пријема према закључењу дипломатско-конзуларних бракова на њеној територији произилази по некад из општих начела и ставова праксе, а понекад је експлицитно формулисан у међународним конвенцијама. У теорији се сматра да је ово право условљено реципроцитетом.⁶ Југословенско

---

⁴ Упореди и са чл. 103 ЗМПП којим је нашим представништвима дато генерално овлашћење за обављање послова старатељства југословенских држављана у иностранству.

⁵ В.М. Дика, Г.Кнежевић, С. Стојановић, Коментар закона о међународном приватном и процесном праву, Београд, 1991., стр. 343.

⁶ В. нпр. цитиране чланове споразума који је наша држава закључила са Индијом и Норвешком.

право дозвољава да се пред страним дипломатским одн. конзуларним представништвима на нашој територији склапају ови бракови.⁷

4. У погледу питања која лица могу закључити брак пред нашим дипломатским одн. конзуларним представништвом у иностранству, чланом 102 ЗМПП отклоњене су раније постојеће дилеме у овом смислу (таквих дилема није било када се радило о склапању бракова на територији држава са којима је наша земља закључила одговарајуће конзуларне конвенције одн. посебне споразуме). Наиме, према чл. 28 раније важећег Основног закона о браку, Југословени су могли закључити брак у нашем дипломатском одн. конзуларном представништву у страниој држави под условом да су у односној држави имали пребивалиште или макар боравиште. Међутим, из текста закона није се могло закључити да ли могу склопити такав брак само са другим нашим држављанином који испуњава постављени услов (пребивалиште одн. боравиште) или и са странцем (страним држављанином или апатридом). У доктрини је било различитих тумачења: тако нпр., Јездич је сматрао да наш држављанин може у нашем дипломатском или конзуларном представништву у иностранству закључити брак и са странцем, уколико се не ради о држављанину државе пријема.⁸ Насупрот томе, Ајзнер је био на становишту да такав брак могу закључити само југословенски држављани, уз искључење могућности склапања мешовитих бракова.⁹

Члан 102 ЗМПП је изричит у овом погледу и не оставља простора различитим тумачењима: дипломатско-конзуларни брак у иностранству могу закључити само југословенски држављани међусобно, с тим што се не тражи додатни услов из чл. 28 Основног закона о браку који се тиче постојања пребивалишта одн. боравишта на територији државе пријема.¹⁰

Двостране међународне конвенције (осим у једном случају) већ раније су предвиђале такво решење. На пример, у

---

⁷ В.Т. Варади, Међународно приватно право, Нови Сад 1990., стр. 186.; М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *op cit.*, стр. 344.

⁸ М. Јездич, М. Пак, Међународно приватно право III, Београд 1980., стр. 52.

⁹ Б. Ајзнер, Међународно приватно право, I књига, Загреб 1953., стр. 293.

¹⁰ В. М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *op. cit.*, стр. 343; Т.Варади, *op. cit.*, стр. 186.

споменути конзуларним конвенцијама изричито се наводи да брак могу закључити "држављани државе именована", а у конвенцијама са Пољском и Монголијом налазимо чак стриктнију формулацију по којој "дипломатска или конзуларна представништва страна уговорница могу склапати брак само у случају ако су оба лица која ступају у брак њихови држављани" (Монголија), одн. "конзуларни функционер има право ... да ... склапа бракове само између држављана државе именована", (Пољска). Но, иако стриктније, подупрте прилогом "само", ове формулације у суштини изражавају исту идеју изречену у осталим конзуларним конвенцијама: дипломатско-конзуларни брак у иностранству могу закључити (само) југословенски држављани међусобно, уз искључење могућности склапања мешовитих бракова.

Наговештени изузетак тиче се Споразума између Југославије и Норвешке о реципрочном признавању дипломатско-конзуларне форме брака, којим је предвиђена могућност закључења и мешовитих бракова у нашем дипломатском одн. конзуларном представништвима у Норвешкој. Наиме, према тексту Споразума,

"...Норвешка признаје право и надлежност дипломатским и конзуларним службеницима југословенских мисија акредитованих у Норвешкој у погледу закључења брака између југословенских држављана који су стално или привремено настањени на територији Краљевине Норвешке, или између југословенских држављана и држављана треће државе, под условом да држављанин треће државе поднесе сертификат nulla oste, како у погледу материјалних сметњи тако и у погледу форме брака, издат од стране владе те треће државе или њене дипломатске или конзуларне мисије акредитоване односно овлашћене за рад у Норвешкој".

Према томе, југословенски држављанин има посебну могућност, уколико жели да закључи брак са странцем (који није држављанин Норвешке) да то учини у дипломатском одн. конзуларном представништву наше земље у Норвешкој. Дакле, неспорно је да се овим Споразумом са Норвешком успоставља изузетак од општег режима и да на територији Норвешке наша представништва могу закључивати мешовите бракове.

Међутим, у вези са тим Споразумом, потребно је учинити неколико напомена.

Најпре, занимљиво је питање због чега два тематски и временски блиска Споразума које је наша држава закључила са Индијом и Норвешком о реципрочном признању дипломатско-

конзуларне форме брака предвиђају различита решења у погледу могућности закључења мешовитих бракова. Споразум са Индијом, који је само неколико месеци претходио Споразуму са Норвешком, предвиђа, наиме, истоветно решење са оним који, без изузетка, садрже споменуте конзуларне конвенције и касније чл. 102 ЗМПП - дипломатско-конзуларни брак може се склопити "...између југословенских држављана који буду настањени или се тренутно налазе на територији Индије". Могућности за закључење мешовитих дипломатско-конзуларних бракова, у овом случају, дакле, нема.

Ипак, много значајнијим чине се одредбе Споразума које говоре о томе који југословенски држављани могу закључити дипломатско-конзуларни брак. У тексту Споразума читамо:

"... Краљевска влада Норвешке признаје право и надлежност дипломатским и конзуларним службеницима југословенских мисија акредитованих у Норвешкој у погледу закључења брака између југословенских држављана који су стално или привремено настањени на територији Краљевине Норвешке, или између југословенских држављана и држављана треће државе..."

Какав је домаћај речи "... између југословенских држављана који су стално или привремено настањени на територији Краљевине Норвешке...?" Да ли је то рефлекс, у међународној конвенцији, решења из чл. 28 Основног закона о браку у коме се, како је споменуто, говори о потреби постојања пребивалишта или боравишта наших држављана који на територији односне државе желе да склопе брак у југословенском дипломатском или конзуларном представништву? Синтагма "стално или привремено настањени", наиме, не може се другачије тумачити осим као услов постојања пребивалишта одн. боравишта на територији Краљевине Норвешке. Притом, треба уочити да се овај услов не тражи када се ради о закључивању мешовитог дипломатско-конзуларног брака; текст Споразума говори само о браку "...између југословенских држављана и држављана треће државе...", без инсистирања на томе да југословенски држављанин - вереник буде стално или привремено настањен на територији Норвешке. Тумачење ових одредаба Споразума управо налаже такав закључак, но тада се мора признати сва необичност самог решења: да би закључили дипломатско-конзуларни брак међусобно, пред нашим представништвом у Норвешкој, југословенски држављани

морали би испунити услов пребивалишта одн. боравишта (тј. бити стално или привремено настањени на територији Норвешке), што се више не поставља као услов нити према чл. 102 ЗМПП, нити према одредбама конзуларних конвенција и Споразума са Индијом, а уколико би у истоветној ситуацији југословенски држављанин хтео да закључи брак са странцем (који није држављанин Норвешке), што иначе није могуће нити према чл. 102 ЗМПП, нити према одредбама споменутих билатералних међународних аката, тада се не тражи никакав додатни услов!

Не искључујући могућност и другачијих тумачења (нпр., да је услов пребивалишта одн. боравишта, када се ради о југословенским држављанима, имплиците садржан и у случају мешовитих дипломатско-конзуларних бракова у Норвешкој), посебно указујемо на овај проблем, будући да се у споменутом, временски и предметно блиском, Споразуму са Индијом уместо о "...југословенским држављанима стално или привремено настањеним...", јасно говори о браку "...између југословенских држављанина који буду настањени или се *тренутно нађу* на територији Индије..." чиме је елиминисан услов пребивалишта одн. боравишта. У нашој доктрини досад није указивано на овај проблем.¹¹

У погледу лица која закључују дипломатско-конзуларни брак, постоји широка сагласност у теорији да такав брак не могу закључити држављанин државе именовања и држављанин државе пријема. Исти закључак, тумачењем а *contrario*, произлази из текста свих наведених конзуларних конвенција и Споразума са Индијом и Норвешком. Међутим, упркос општој сагласности, и овде се могу јавити одређени проблеми. Указаћемо на два питања.

(А) Најпре, поставља се питање правне судбине брака закљученог у страном дипломатском или конзуларном представништву које се налази на територији Југославије између држављанина државе именовања и нашег држављанина (у овом случају, држављанина државе пријема). Такви случајеви, мада у пракси врло ретки, ипак су могући: тако нпр. пресудом Окружног суда у Београду (П. бр. 5235-85, необјављивана) разведен је брак између јорданског држављанина и наше

---

¹¹ В. М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *loc. cit.*; Т. Варади, *loc. cit.*

држављанке склопљен, како се у самој пресуди наводи, "... пред Амбасадом Јордана у Београду".

У оваквој ситуацији, ако већ дође до закључивања таквог дипломатско-конзуларног брака, могућа су следећа решења:

а) брак се може сматрати пуноважним у држави именована и трећим државама, а неважећим у држави пријема;

б) брак се може сматрати пуноважним у држави именована, а неважећим у држави пријема и трећим државама;

в) брак се може сматрати неважећим и према праву државе именована и према праву државе пријема и према праву трећих држава.

Четврто решење, које је, на жалост, прихватио Окружни суд у Београду, према коме је такав брак пуноважан у држави пријема, те је такав брак развео, чит је пример "дејствујућег незнања" међународног приватног права.¹² Наше правило допушта закључење бракова у страним дипломатским или конзуларним представништвима на југословенској територији, али не и са југословенским држављанима.¹³ Према томе, такав брак није требало разводити, већ прогласити неважећим.

Прихватљивим решењем чини се једино ово последње, по коме је такав дипломатско-конзуларни брак неважећи и према праву државе именована и према праву државе пријема и према праву трећих држава, а у конкретном случају може се узети да се ради о грешци дипломатског функционера Јордана.¹⁴ Супротно поступање дипломатског одн. конзуларног функционера државе именована представљало би, без сумње, повод за дипломатски акцију органа државе пријема. Инволвираност трећих држава и њихов став према таквом дипломатско-конзуларном браку (који би, такође, требао бити негативан) указује на потребу и за међународним основом непризнања једног оваквог брака, с обзиром на примарно

---

¹² В. М. Живковић, Међународно приватно право - непријатна непознаница наших судова, Правни живот, 1992., бр. 7-8, стр. 1083 и след.

¹³ О разлозима за прихватање таквог решења В. ближе М. Јездић, М. Пак, *op. cit.*, стр. 53.

¹⁴ Наша држава није закључила конзуларну конвенцију нити било какав други споразум са Јорданом; осим тога, у међународном приватном праву Јордана ово питање није изричито регулисано - В. чл. 13 Грађанског законика Јордана који уређује питање материјалних услова и форме закључења брака са елементом иностраности. За текст Законика В. *ad. 1*, стр. 212.

национални карактер апаратуре међународног приватног права (чини се неоспорним да ће се у одређеним ситуацијама судови трећих држава изјашњавати о овом питању - нпр., у случају смрти "брачног друга" странца, југословенски држављанин се појављује као наследник његове имовине у трећој држави. Дакле, суд те државе мора се изјаснити о (непостојању дипломатско-конзуларног брака закљученог на територији државе пријема између држављанина државе именована и држављанина државе пријема).

(Б) Осим тога, у вези са лицима која закључују дипломатско-конзуларни брак може се поставити и питање како поступити у случају када је један од вереника (или оба) лице са двостуким држављанством од којих је једно државе именована, а друго државе пријема. У нашој доктрини изнет је следећи став:

"Уколико се као вереници појављују бипатриди који поседују и југословенско држављанство, треба поступити по чл. 11 ст. 1. ЗРСЗ ... и сматрати их Југословенима, без обзира на питање какав став о истом има држава чије држављанство такође поседују. Могуће је и другојачије гледиште, посебно уколико лице у питању има држављанство државе на чијој се територији, пред југословенским представништвом, брак жели закључити. Ипак, сматрамо да би одступање од решења из ст. 1 чл. 11 отворило више проблема него што би их решило".¹⁵

Према изнетом мишљењу, дакле, треба разликовати две ситуације: прва, када лице које жели да закључи брак има истовремено југословенско држављанство (држављанство државе именована) и неке треће државе (која није држава пријема) и друга, када такво лице истовремено поседује југословенско држављанство (држављанство државе именована) и држављанство државе пријема. У првој ситуацији, јасно је опредељење за ст. 1 чл. 11 ЗМПП (ЗРСЗ) одн. за принцип искључивости домаћег држављанства, тако да ће се односно лице сматрати само југословенским држављанином и моћи да закључи дипломатско-конзуларни брак. У другој, деликатној ситуацији, када се ради о постављеном питању закључења дипломатско-конзуларног брака између држављанина државе именована и држављанина државе пријема, аутори дозвољавају могућност и другојачијих решења, мада у крајњем, ипак нагињу истој солуцији.

Од конзуларних конвенција које је наша земља закључила са другим државама, ово се питање изричито спомиње у чл. 25 ст. 1 т. 2 конвенције са Италијом, чл. 28 ст. 1 т.

---

¹⁵ М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *op. cit.* стр. 344.

4 конвенције са Белгијом и у чл. 25 ст. 1 т. 2 конвенције са Боливијом. Према одредбама ових чланова, није могуће закључивање дипломатско-конзуларног брака у случају да један од вереника поседује истовремено држављанство државе именована и држављанство државе пријема; како се наводи; "конзули... могу... склапати бракове између својих држављана ако су на то овлашћени законодавством државе именована, осим у случају кад један од будућих супружника поседује на дан склапања брака, италијанско држављанство према италијанском закону и југословенско држављанство према југословенском закону". (Текст конвенције са Боливијом истоветан је, *mutatis mutandis*, тексту конвенције са Италијом). У конзуларној конвенцији са Белгијом наводи се да "конзуларни функционери имају право да ... склапају бракове под условом да су будући супружници држављани државе именована, и да ниједан од њих није истовремено држављанин државе пријема". Према томе, у овим конвенцијама, када се ради о закључењу дипломатско-конзуларног брака између држављанина државе именована и држављанина државе пријема, заузето је супротно становиште од оног на које се указује унашој доктрини.

Нема сумње да постоје аргументи у прилог оба становишта. Наш је утисак, ипак, да превагу треба дати конвенцијском решењу одн. прихватити га као опште правило за наше право (дакле, не само у односима са наведеним државама уговорницама). Разлог томе је чињеница да је принцип искључивости домаћег држављанства толико широко прихваћен од стране законодавства различитих држава, да нема места његовој једностраној примени само од стране државе именована (у овом случају наше земље) у ситуацији када је у исти правни однос врло озбиљно инволвирана и држава пријема. Истим принципом руководиће се обе државе - на тај начин, долази се до тога да ће се из угла државе именована сматрати да односно лице има само њено држављанство, а такође, на основу истог правила, и држава пријема сматраће га само својим држављанином. Таква ситуација, очито, најближа је оној где се ради о "чистом" случају закључења дипломатско-конзуларног брака између држављанина државе именована и држављанина државе пријема (без додатака бипатридије), чије закључење, како је већ истакнуто, није допуштено.

Када се ради о првој ситуацији (лице које жели да закључи брак је са двостуким држављанством, од којих је једно југословенско, а ддруго страном, али не државе пријема), онда се може прихватити решење предложено у нашој доктрини и применити ст. 1 чл. 11 ЗМПП. У том случају, наиме, не могу

бити угрожени интереси државе пријема, будући да ниједно од два држављанина није њено, те се применом принципа искључивости домаћег држављанства односно лице има сматрати само југословенским држављанином.

5. У вези закључења дипломатско-конзуларних бракова поставља се и питање права које ће дипломатски одн. конзуларни функционер применити како на материјалне услове за закључење брака, тако и на форму брака. Општи је став да функционер, поступајући у својству матичара, примењује колизионе норме своје државе, тако да када се ради о закључењу дипломатско-конзуларног брака у југословенском представништву у иностранству, наш функционер ће применити одредбе двостраних међународних уговора у односима са државама уговорницама, а изван тога, примениће чл. 32 и чл. 33 ЗМПП. Имајући у виду колизиона решења предвиђена у овим међународним и унутрашњим изворима, као и околност да брак (осим на територији Норвешке) могу закључити само југословенски држављани међусобно, очито је да ће наш дипломатски одн. конзуларни функционер увек примењивати југословенско право) конкретно, одредбе ЗБПО Србије или ЗБ Црне Горе). Једино наши функционери у представништвима на територији Норвешке могу доћи у ситуацију да и у следству предвиђених решења примене страног право када се ради о мешовитом дипломатско-конзуларном браку. У том случају, примењује се национално право сваког од вереника одн. врши се тзв. дистрибутивна кумулација.¹⁶

Што се форме закључења дипломатско-конзуларног брака тиче, примењује се југословенско право, а не право државе пријема.

Поред тога треба напоменути да је у конзуларним конвенцијама са Белгијом, Мађарском и Великом Британијом предвиђено да се мора удовољити одређеним захтевима државе пријема. Тако, у чл. 28 ст. 2 конвенције са Белгијом читамо:

"... закључење брака пред конзуларним функционером не ослобађа уопште заинтересоване од обавеза које предвиђа право државе пријема у вези са потребним изјавама или уписима".

Сличне одредбе садрже и чл. 21 ст. 4 конзуларне конвенције са Мађарском и чл. 26 ст. 1 конвенције са Великом Британијом.

---

¹⁶ М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *op. cit.*, стр. 112; Т. Варади, *op. cit.*, стр. 178.

6. Коначно, о браку који закључи конзул одн. дипломатски функционер који обавља конзуларне послове потребно је да буду обавештене власти државе пријема. У ком року ово обавештење треба да буде учињено и какав је његов правни значај?

Рок од месец дана од дана склапања брака за достављање извода из матичне књиге венчаних (од стране шефа дипломатске или конзуларне мисије државе именовања Конзуларном одељењу Министарства иностраних послова државе пријема) предвиђају конзуларне конвенције са Боливијом и Италијом и споразуми о реципрочном признавању дипломатско-конзуларне форме брака са Индијом и Норвешком. У конвенцијама са Ираком Кином и Либијом говори се о "што краћем року", а према решењу из конвенције са Румунијом, конзуларни функционер ће "одмах" обавестити о закљученом браку надлежни орган државе пријема. У конвенцијама са Бугарском и Чешком само се наводи да конзуларни функционер "склапа бракове између држављанина државе именовања и о томе издаје одговарајућа документа", без даљих прецизирања. Посебно решење предвиђено је у конзуларним конвенцијама са Мађарском и Русијом, где се у самој конвенцији не установљава обавеза конзула да обавести органе државе пријема о закљученом браку, већ се препушта унутрашњим прописима држава уговорница да регулишу ту обавезу. Тако, у обе конвенције налазимо формулацију по којој ће конзул обавестити органе државе пријема "ако то предвиђају њени прописи..." (Мађарска) одн. "уколико то захтевају прописи те државе..." (Русија). Најзад, у конвенцији са Турском, акценат је на томе да је конзуларни функционер "дужан" да обавести надлежни орган државе пријема.

С обзиром на ове различите формулације, чини се да је различит и правни значај обавештења органа државе пријема о закљученом дипломатско-конзуларном браку на њеној територији. Према конвенцијским решењима која инсистирају на овом обавештењу, оно се може схватити као услов пуноважности брака на територији државе пријема; у том смислу врло су изричити Споразуми са Индијом и Норвешком у којима читамо:

"Чим буде добила такав извод, земља на чијој је територији склопљен такав дипломатски одн. конзуларни брак сматраће га пуноважним".

Ratio таквог решења може се наћи у територијалном суверенитету државе пријема, а осим тога и разлози практичне природе говоре у прилог таквог решења. Што се тиче

конвенција са Мађарском и Русијом, могуће је да унутрашњим прописима буде предвиђено другачије решење. У случају да буде донето исто решење, оно не би *ex iure conventionis* обавезивало државе уговорнице, већ на основу унутрашњих, по правилу, симетричних прописа који предвиђају реципрочну обавезу обавештавања.

Dr Mirko Živković
Professeur agrégé à la Faculté de Droit à Niš

CONCLUSION DU MARIAGE DIPLOMATIQUE - CONSULAIRE D'APRES LE DROIT YUGOSLAVIE

Résumé

L'auteur fait une analyse des règlements du droit positif yougoslave concernant cette matière. Il attire l'attention à la solution contenu dans l'article 102 de la Loi du droit international privé et aux règlements contenus dans des contrats bilatéraux (*lex specialis*). Il analyse spécialement les questions suivantes:

1. Les autorisations nécessaires pour contracter mariage;
2. La nationalité des personnes qui peuvent contracter un tel mariage; et
3. La détermination du droit méritore pour les conditions matérielles et la forme du mariage diplomatique consulaire.